

Művészi szempontok feltétlen szem előtt tartásával tehát, hasonló általánosan hozzáférhető étellel kell megtölteni a költészetet, ha nem akarjuk, hogy olvasatlan titánkodássá vagy haszontalan játékká váljék. Mert az olvasó általában idegenkedik a verstől. Nem a nagy költők gyűjteményes köteteitől, hanem a kisebbekétől, akik széles körben csak kivételesen tudnak vele lelki kapcsolatot teremteni. Költők, akik önámítás nélkül fogták fel helyzetüket, világosan látták, hogy az olvasónak még a jó vers sem igen kell, bizalmatlan vele szemben s főleg nem fizet érte. *Bertold Brecht* egyik költeménye végén keserű cinizmussal verse is szedi e vigasztalan tényt. „Ezt a költeményt — írja — kereszttrimben kezdtem írni, de aztán meggondoltam, miért kinlódjam, hisz ugysem fizetnek érte.“

Bizonyos, hogy egy könyv kelendősége nem csalhatatlan jele egyben értékének is, verseskönyvek esetére mégis majdnem maradéktalanul alkalmazható e megállapítás. A verseskönyv ahelyett, hogy hatna szinte minden esetben koporsójává lesz azoknak az esetleges értékeknek, melyeket tartalmaz, mindaddig míg az olvasót nem sikerül meggyőzni, hogy versekre szüksége van s a költő, aki azokat írja neki, nem éteri magasságban lebeg szárnyaslován, nem is éji órán hajáttépve akarja őt megmenteni, hanem ott áll vele és mellette egy társadalomban, melynek méltó tagja és továbbfejlesztője kíván lenni.

Feltétlenül fiatal kell legyen tehát a költő, aki a kérdés szellemi és anyagi oldalainak alapos megvizsgálása nélkül kötetben adja ki verseit, csupán az önálló kötet maradandóságának illúziójától úzve még akkor is, ha az „önálló“ nem jelent egyben időállót is, mint Benedekffi Samu esetében, kinek kötetében a fiatalos hévvel és kritikátlansággal összeválogatott versek olyan tömegével találja szemben magát az olvasó, hogy ha csak huszadrészüek lenne is jó, örökre halhatatlanná tenné a költőt. De egymást követik itt a paraszti munkát távolból, néha éppen isteni távlatból magyarázó költemények s a falusi sorba való visszaki-vánkozás utánérzett, meggyőzőerő nélküli elégiái. A költő, akit hívnak a földek, ahelyett, hogy legalább lélekben szaporán visszaro Hanna s alaposan körülnézne, hamis naivitással mereng a „condra könnyűségéről“. Csoda-e ezek után, ha sem azok nem értékelik, akik közül e ki-vánkozik, de nem megy, sem azok, akiknek életét meghamisítja? Nem is a valóságlátás hiánya ez már. Csökkönyös bezárkózás egy hazug költészet kriptáiba s mint ilyen kártékony elriasztása az olvasónak a költészettől.

S hogy az eladatlan verseskönyvek tömegével maradt költő alakja ilyenformán tragikus-e vagy sem, az mindig attól függ, hogyan reagál erre a szükségszerű tényre. Önmagába zárkózva merenghet és meg-nem-értő embertársait gyalázhathatja élete végéig, ha tetszik, ha nem, csak rajta mulik, hogy kinyissa szemeit s ellenség helyett költőjükké legyen.

(Kkj.)

„**A FALUSI NÉP SZÁMÁRA MEGFELELŐ IRODALOM KÉRDÉSÉHEZ.** A *Hevíkon* idei tanácskozásairól közzétett hírlapi kommunikékben megint találkozunk az évek óta visszatérő fordulattal. Megint bejelentették, hogy a *Szépműves Céh* a „falusi nép számára megfelelő szépirodalmi műveket akar *iratni* és megfelelő módon a falusi tömegekhez eljuttatni.“ Az elhatározás az idén is: felemelő; a cél most is: felbecsülhetetlen. Viszont a krónikás szemében — mert már annyiszor beigérték ezeket a népkönyveket — végül is nem az a kérdéses, hogy a Céh megiratja-e ezeket a szépirodalmi műveket, hanem kérdéses maga ez a „falusi nép számára megfelelő szépirodalom“, hiszen, hogy évek óta ígérik s évek óta késik, az

nyilván ennek a „megfelelő“ szépirodalomnak a hiányán is múltott. Az a kérdéses: vannak-e rá írónk, lesznek-e rá művek? Vannak-e ma és lesznek-e holnap? Persze: Tamási Áron tudja s tudta Petőfi és Arany, de tudják-e szélteben írónk, birja-e irodalmi termésünk s van-e, lesz-e szive hozzá kiadóinknak?

A kérdés ugyanis mégsem olyan egyszerű s a legkevésbé sem állhat annyiból, hogy meglevő, mégoly kitűnő könyveket például leszállított áron vagy erre a célra kikészített köntösben juttassanak el a faluba vagy, hogy az írók engedjenek értelmiségi magasállásukból s egy-két mű erejéig leereszkedjenek a „nép“-hez s még annyiból sem, hogy némi modorváltással s keresettséggel a népről irjanak azok, akik eddig valami lombik-urbanizmussal a polgár körül pepecseltek. A kérdés bonyolultabb. A nép, ha már olvas, épenséggel nem kiskorú, világa egyáltalán nem kisebb, ízlése legalábbis zavartalanabb, a tartalom bőségére pedig igényesebb. Nem is az a lényeges itt, hogy nem az kell neki, mint nekünk, de az, hogy valami más. Minden létezőhöz közelebb él, a világ is és a társadalom is — minden viszonylataival — konkrétbben jelentkezik nála, falusi része jórészt még prekapitalisztikusan él s ez nemcsak visszamaradást jelent, de más körzetű szemléleteket, a szép s a gond, a magatartás és a vágy egész más vízióit. Akárhogy vesszük, ama „falusi nép számára megfelelő szépirodalom“ feltételezhető magas követelmény. Mindenesetre más képletű írás, nem egyszer más rendszerű is, mint amit irodalom néven agyonbeszélnek az értelmiségiek. Némi kétséggel gondolunk tehát a megszületésére. Főleg kétséggel ma: a falumunka, a monográfikus szociológia illetve szociográfia napjaiban, amikor pár lépéssel közelebb kerültünk a nép ismeretéhez, amikor annyi mindent megtudtunk róla... Bár nem mindent. Milyen feltűnő például, hogy ebben a vonatkozásban alig valamit. Hogy mit olvas, itt-ott annak még csak nyomára akadhatunk, de hogy az irodalomból mi kéne neki, mi volna a „megfelelő“, erről még annyit se, amin el lehetne indulni. Ebben a vonatkozásban még mindig ellenőrizetlenek az ismereteink: a falusi tudat szomjuságairól még mindig általánosak a képzeleteink. Egy-két kötetre való elvontságot összehordtak ugyan erről is, de alig módszeresen s alig verifikálva. Eddigi feltevéseinket senki se értékelte át. Egyetlen ilyen célú kísérletről sem tudunk. Aki elindult, azzal a kérdéssel indult, hogy mit olvas a falu, holott ezt a kérdést már eleve rosszul tette föl, mert ebből az irányból már ismerjük a helyzetet. Olvassa azt, ami épp odavetődik: rengeteg ponyvát, garmadányi gyanus sajtóterméket. A helyes kérdés: mit olvasna a falu, mit szeretne olvasni, mi elégítené ki, úgy, ahogy az átlag-városit kielégíti a „lektűr“ vagy finnyását az elefántesontorony. Bizonyára az ilyen kutatás meglepő eredménnyel járna. Addig tehát, míg ilyen felderítés nem történik a legtöbb válasz problematikus, elhamarkodott és elvont s csak analógiára hivatkozhatunk. Arra, hogy az igazi, nép kívánsága szerinti szépirodalom valószínűleg az, amely belső rokonságot tarthat meglevő népi szó- és zeneköltészetünkkel. Legkevésbé se egy csökkentett igényű és szintű költészet vagy irodalom tehát...

Némi kétséggel gondolunk ezek szerint a Szépmíves Céh vállalkozására. Kétséggel: mert ha létre is jön egy-két mű, az egy-két könyv csupán és nem „irodalom“ még, mely szerves és tömeges folytonosság, állapot, nem pedig kirándulás. Természetesen kirándulások bármikor történhetnek s történjenek is. Az is igaz, hogy Tamási kétségtelen zálog. De Tamási enélkül is ezt csinálná. Amit tehát itt *írtni* kéne, az az volna, ami *megíratható*. S ami megíratható, az a legszélesebb értelmű népi felvilágosító, tanító munka: a nemzetiségi művelődés kincseinek elkövetítése a néphez, nemzetiségi művelődésünk felfedezése előttük. (G. G.)